

Nærings- og handelsdepartementet
Postboks 8014 Dep
0030 Oslo

16. september 03

NY INNOVASJONSENHET – UTFORMING AV VIRKEMIDLER

Vi viser til høringsbrev av 4. juli i år om utkast til lov om ny enhet for innovasjon og internasjonalisering.

Norske Sivilingeniørers Forening har ingen kommentarer til selve lovforslaget eller innholdet i høringsbrevet. Vi er imidlertid en del synspunkter på utformingen av selve virkemidlene. Disse fremgår blant annet av vår høringsuttalelse til Stortingets næringskomité om stortingsproposisjon nr. 51 – ”Virkemidler for et innovativt og nyskapende næringsliv”. Vi håper at synspunktene kan være til nytte og velger å oversende nevnte uttalelse som vårt innspill selv om høringsfristen for lovforslaget, 1. september, er oversittet.

Med vennlig hilsen
NORSKESIVILINGENIØRERS FORENING

Kåre Rygg Johnsen
Generalsekretær

Hans Kåre Flø
Leder av Samfunnspolitisk avdeling

Næringskomitéen

Stortinget

0026 Oslo

Vår ref: HKF

Oslo, 27. mai 2003

ST. PRP. NR. 51 (2002-2003) – VIRKEMIDLER FOR ET INNOVATIVT OG NYSKAPENDE NÆRINGS LIV

Norske Sivilingeniørers Forening (NIF) vil berømme regjeringen for å ha satt i gang flere arbeider som retter seg inn mot å styrke verdiskapingen og innovasjonsevnen i norsk næringsliv. Offentlig politikk har imidlertid dessverre de senere årene vært dårlig innrettet mot å styrke norsk verdiskaping på lengre sikt. Det krever derfor en større snuoperasjon å komme frem til en effektiv verdiskapingspolitikk. Å revidere virkemiddelapparatet er bare et skritt på veien. Reformen på dette området må blant annet følges opp av en betydelig styrking av ressursinnsatsen på feltet.

NIF mener at det overordnede målet for utviklingen av det næringsrettede virkemiddelapparatet må være å styrke den langsiktige verdiskapingen i norsk økonomi og viser i denne sammenheng til notatet "En helhetlig og effektiv norsk verdiskapingspolitikk" av 6. januar 2003, se vedlagte oversikt over foreslåtte områder i verdiskapingspolitikken. NIF vil imidlertid understreke at et virkemiddelapparat som på en enda bedre måte stimulerer til innovasjon er et sentralt tiltak for å styrke den langsiktige verdiskapingen.

Oppsummering av NIFs anbefalinger

- Målstrukturen for virkemiddelapparatet bør differensieres med verdiskaping som det egentlige mål, men med økt innovasjon som viktigste delmål.
- Fokusområdene for virkemiddelapparatet bør utvides til å innbefatte tidlig vekstfase i tillegg til kommersialiseringsfasen. I tillegg bør "Samspill mellom innovasjons-/vekstbedrifter og etablerte bedrifter eller offentlige virksomheter" og "Lokalisering av virksomhet til Norge" tas med.
- Etablert næringsliv og offentlige virksomheter med store kunnskapsressurser bør vektlegges som innovasjonskilder i tillegg til de øvrige. Siste målgruppe bør derfor utvides til "FoU- og ressursmiljøer i næringslivet, i forsknings- og utdanningsmiljøer og i øvrige kunnskapsintensive offentlige etater og virksomheter".
- Det er stort behov for en bedre strukturering av de ulike virkemidlene. NIF anbefaler at en enkel modell bygget på fasene i innovasjonsprosessen brukes til å presentere og

kommunisere informasjon om virkemidlene til brukere/kunder og som et metodisk grunnlag for å identifisere behov og utvikle tiltak.

- Finansielle virkemidler bør enten knyttes opp mot bransjer eller satsingsområder (næringsspesifikk satsing), til regioner eller være generelle, altså knyttet til fase eller utfordring i innovasjonsprosessen.
- Det bør legges til rette for å styrke privat såkornfinansiering i regi av såkalte "business angels", blant annet i forbindelse med behandlingen av forslagene fra skatteutvalget.
- Det bør vurderes å etablere virkemidler for å stimulere til etablering og utvikling av inkubatorer.
- Det bør etableres en internasjonal benchmarkingprosess som redskap for kontinuerlig forbedring av det norske virkemiddelapparatet.
- Erfaringene med resultatbasert finansiering av virkemidler, blant annet fra FORNY-programmet, bør evalueres og prinsippet om resultatbasert finansiering utvides til andre deler av virkemiddelapparatet.
- NIF støtter de forslag til endringer av organiseringen av virkemiddelapparatet som er foreslått.

Mål for virkemiddelapparatet

NIF mener at det egentlige målet for utvikling av det næringsrettede virkemiddelapparatet må være økt langsiktig verdiskaping. NIF er imidlertid enig i at økt innovasjon vil være det viktigste delmålet for å få dette til. Det kan likevel tenkes supplerende delmål som vil være viktige for en hovedsatsing på innovasjon skal gi et mest mulig effektivt bidrag til økt verdiskaping. Mange har hevdet at i og for seg vellykkede norske innovasjonsbedrifter i for liten grad klarer å gå inn i en påfølgende vekstfase. At mange nye bedrifter oppnår en slik vekst er viktig for at grunnleggende innovasjon skal gi et størst mulig bidrag til vekst i verdiskapingen. Fokuseringen om ren innovasjon bør ikke forhindre at det å bidra til vellykkede vekstprosesser, særlig i kunnskapsbasert eller annen virksomhet med høy lønnsomhet, også kan prioriteres.

NIF mener at målstrukturen for virkemiddelapparatet med dette utgangspunktet bør vurderes differensiert og videreutviklet ytterligere.

Fokusområder for virkemiddelapparatet

NIF mener at virkemiddelapparatet til enhver tid må fokusere på de områdene som er viktigst for å styrke den samlede verdiskapingen i næringslivet, jfr. måldiskusjonen over.

NIF mener at det er en rekke barrierer i forhold til innovasjons- og vekstprosesser der virkemiddelapparatet kan bidra til å øke verdiskapingen. Dette gjelder blant annet ulike typer samspill. NIF vil særlig peke på to typer samspill som virkemiddelapparatet bør stimulere:

- samspill mellom universiteter og høyskoler, forskningsinstitutter og bedrifter
- samspill mellom nye og etablerte bedrifter

Den første formen for samspill dreier seg om samhandling om løsning av oppgaver, men i minst like stor grad om utveksling av personell. Blant annet etablerte kulturer og lønnsforskjeller hindrer en omfattende nok utveksling av personell. I denne sammenheng må det etableres virkemidler som inneholder incentiver både for bedriften, institusjonen og personen som er

involvert. Forskningsinstitutter, universiteter og høyskoler representerer en viktig rekrutteringskilde for nye og voksende bedrifter. Samtidig vil økt rekruttering av personer med næringslivsbakgrunn bidra til oppbygging av kunnskap og erfaringer samt viktig stimulans til og utvikling av problemstillinger og arbeidsoppgaver. Riktig tilpassede utvekslingsordninger for personell kan være viktige virkemidler på dette området. Det bør for øvrig vurderes å styrke incentivene for bedriftenes kjøp av tjenester fra forskningsinstituttene.

Samspill mellom nye og etablerte bedrifter og virksomheter kan være svært gunstig både for å øke sannsynligheten for suksess for nye bedrifter og for å bidra til forretningsutvikling og innovasjon hos etablerte bedrifter. Også her finnes det barrierer, blant annet når det gjelder kultur og holdninger, som virkemiddelapparatet aktivt bør kunne bidra til å bygge bro over. Offentlige og industrielle forsknings- og utviklingskontrakter er eksempler på gode virkemidler på dette området. Økt innsats for utnyttelse av gjenkjøpsavtaler og mer aktiv bruk av offentlige innkjøp i visse sektorer kan også være viktige tiltak. Ansvar for oppfølging av gjenkjøpsavtaler i forbindelse med forsvarsinvesteringer bør i denne sammenheng vurderes overført fra Forsvarsdepartementet til Nærings- og handelsdepartementet. Virkemidler for å bidra til etablering av pilotkunde-relasjoner vil også være viktig for å stimulere til innovasjon og vekst.

I tillegg til nyetablering av bedrifter i Norge, vil også lokalisering av utenlandske bedrifter til Norge bidra til økt nasjonal verdiskaping. Lokalisering av utenlandske bedrifter til Norge innenfor prioriterte bransjer eller satsingsområder vil også styrke utviklingen av norske klynger og eventuelt kunne bidra til etablering av nye.

Ut fra dette bør listen over fokusområder for virkemiddelapparatet utvides til:

- Forskning og kompetanseheving
- Idé-, utviklings-, kommersialiserings- og *tidlig vekstfase*
- *Samspill mellom nye innovasjons-/vekstbedrifter og etablerte bedrifter eller offentlige virksomheter*
- Internasjonalisering
- *Lokalisering av virksomhet til Norge*

Kilder til innovasjon og målgrupper for virkemiddelapparatet

Nyskappingsarbeidet har i Norge i stor grad vært fokusert i forhold til enkeltgründere og ”den lille mann med den gode idé”. Satt på spissen kan man si at arbeidet til en viss grad har vært preget av ”gründerromantikk”.

De siste årene har universiteter og høyskoler i tillegg vært fokusert som innovasjonskilder, blant annet gjennom virkemidler som FORNY-programmet. Dette er ytterligere fokusert i 2002 gjennom endringene i formålsparagrafen i universitetsloven og opphevelsen av lærerunntaket i loven om arbeidstakeroppfinnelser. NIF mener at man i enda større grad bør prioritere etablert industri og etablerte offentlige virksomheter som kilder til innovasjon. Det er mange grunner til dette. For det første har slike virksomheter ofte dyp innsikt i brukernes eller kundenes behov. For det andre vil fagmiljøene i disse virksomhetene kunne være uvurderlige støttespillere for aktuelle innovasjonsprosjekter. For det tredje vil staben i den etablerte virksomheten eller bedriften være

en viktig rekrutteringskilde for en eventuell ny bedrift eller et utviklingsprosjekt. Ikke minst det siste vil imidlertid kunne møte motstand hos ledelsen i den etablerte bedriften eller virksomheten. For et regionalt miljø eller en klynge/et bransjemiljø vil imidlertid denne type utveksling kunne bidra til å berike det samlede miljøet og slik også styrke den enkelte bedrift eller virksomhet. Man kan tenke seg flere typer virkemidler for å stimulere til dette, for eksempel FORNY-liknende virkemidler rettet inn mot eksisterende bedrifter og næringsmiljøer og mot kunnskapsintensive offentlige virksomheter og etater.

Ut fra dette mener NIF at oversikten over målgrupper for virkemiddelapparatet bør utvides til:

- Entreprenører
- Unge bedrifter
- Innovasjonssystemer
- Små- og mellomstore bedrifter med vekstambisjoner og –potensial
- *FoU- og ressursmiljøer i næringslivet, i forsknings- og utdanningsmiljøer og i øvrige kunnskapsintensive offentlige etater og virksomheter*

Virkemiddeltyper

NIF slutter seg til at virkemiddelapparatet skal bli mer systemorientert og rettet mot nettverk, innovasjonsmiljøer og klynger. Vi viser også til diskusjonen tidligere i dokumentet. til investeringer i Norge. Det som tidligere er sagt om mål, målgrupper og fokusområder for virkemiddelapparatet må påvirke utformingen av de konkrete virkemidlene.

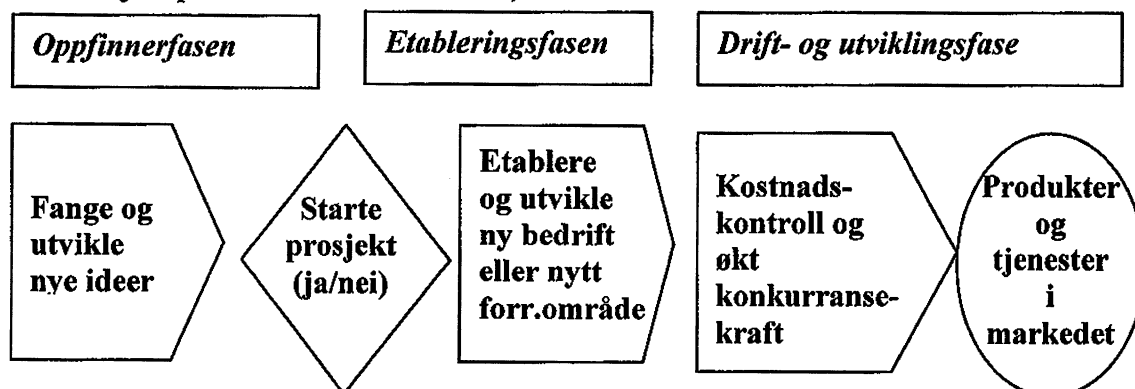
NIF støtter sterkt ønsket om en bedre sammenheng, tilgjengelighet og brukervennlighet for virkemiddelapparatet. Mange gründere og SMBer opplever virkemiddelapparatet som forvirrende og kaotisk. Selv om det enkelte offentlige tiltak er utviklet for å møte noen behov i markedet opplever "kundene" at det er meget vanskelig "å finne fram i skogen for bare trær". Det er et stort behov for å kommunisere virkemidlene på en konsistent og forståelig måte. Vi anbefaler å ta utgangspunkt i en modell som gjelder for all innovasjon.

Modellen viser hvordan ideer utvikles fra en oppfinnerens ståsted, via utvikling av bedrifter til etablerte virksomheter. Dette er en generell modell som vil gjelde over tid, og som ikke påvirkes av endringer i organisering av virkemiddelapparatet.

Vi anbefaler at en slik modelle brukes på to måter:

- Som en overordnet struktur for å presentere og kommunisere virkemidler og behov hos kundene.
- Som et metodisk grunnlag for å identifisere behov og utvikle tiltak.

Innovasjonsprosessen har ulike faser, som forsøkt illustrert nedenfor:

Det er mange innspill som viser at virkemiddelapparatet har store mangler i både kompetanse og virkemidler for å kunne dekke brukernes behov og bidra effektivt.

Finansiering er en hovedgruppe av virkemidler. NIF støtter å konsentrere de finansielle virkemidlene om tidlige faser i innovasjonsprosessen slik det er beskrevet i meldingen.

Etablering av såkornfond og andre fond har stått sentralt i de politiske diskusjonene de senere årene. Etter NIFs mening har diskusjonen av fondsløsninger og andre virkemidler ofte blitt for sterkt fokusert på distriktpolitikk i stedet for verdiskaping generelt. Etter NIFs mening er det naturlig å organisere slike finansielle virkemidler i tre grupper:

- fond knyttet til bransjer eller satsingsområder (næringsspesifikk satsing)
- regionale fond
- generelle fond uten binding til bransjer/områder eller regioner

Etter NIFs mening har man for ofte knyttet opp slike fond til ren distriktsutvikling slik at både sentrale strøk og større regionale sentra har vært definert ut. Da blir det, etter vår mening, i større grad snakk om distriktsutvikling enn innovasjon. NIF mener at de næringsrettede virkemidlene i større grad bør ha et regionalt fokus enn et distriktsfokus.

Privat såkorn-finansiering er vesentlig for innovasjon. Offentlig såkornfinansiering er et supplement til denne. Det bør blant annet legges til rette for utvikling av privat såkornfinansiering fra såkalte "business angels". I denne sammenheng bør man gjennomgå effekten av blant annet aksjonærmodellen slik den er foreslått fra skatte-utvalget i forhold til dette. NIF har i sin høringsuttalelse til skatte-utvalget påpekt dette behovet og identifisert viktige sammenhenger som bør vurderes.

NIF mener at lokale inkubatorer eller vekstsentre er et særlig velegnet virkemiddel for å stimulere innovasjon. Slike inkubatorer kan utformes på mange måter og drives i regi av mange aktører. Generelt bør slike inkubatorer drives som private selskaper der det legges opp til at ulike tjenesteprodusenter kan være koblet opp eller hospitere, men ikke slik at inkubatoren selv driver for mange av tjenestene. Det bør vurderes å etablere virkemidler for å stimulere til etablering og utvikling av inkubatorer. SIVAs begrensninger til spesielle distriktsutviklingsområder bør vurderes dempet eller fjernet.

Premisser for organisering og styring

NIF støtter tanken om en felles brukerfront for virkemiddelapparatet og viser til drøftingen under forrige avsnitt.

NIF vil poengtere verdien av å utnytte internasjonale erfaringer i utviklingen av virkemiddelapparatet. Man bør etablere en internasjonal benchmarkingprosess som redskap for kontinuerlig forbedring av det norske virkemiddelapparatet.

FORNY-programmet er eksempel på anvendelse av resultatbasert finansiering i virkemiddelapparatet. Etter NIFs mening har erfaringene med dette vært gode. Erfaringene med resultatbasert finansiering bør evalueres og prinsippet om resultatbasert finansiering bør utvides til andre deler av virkemiddelapparatet.

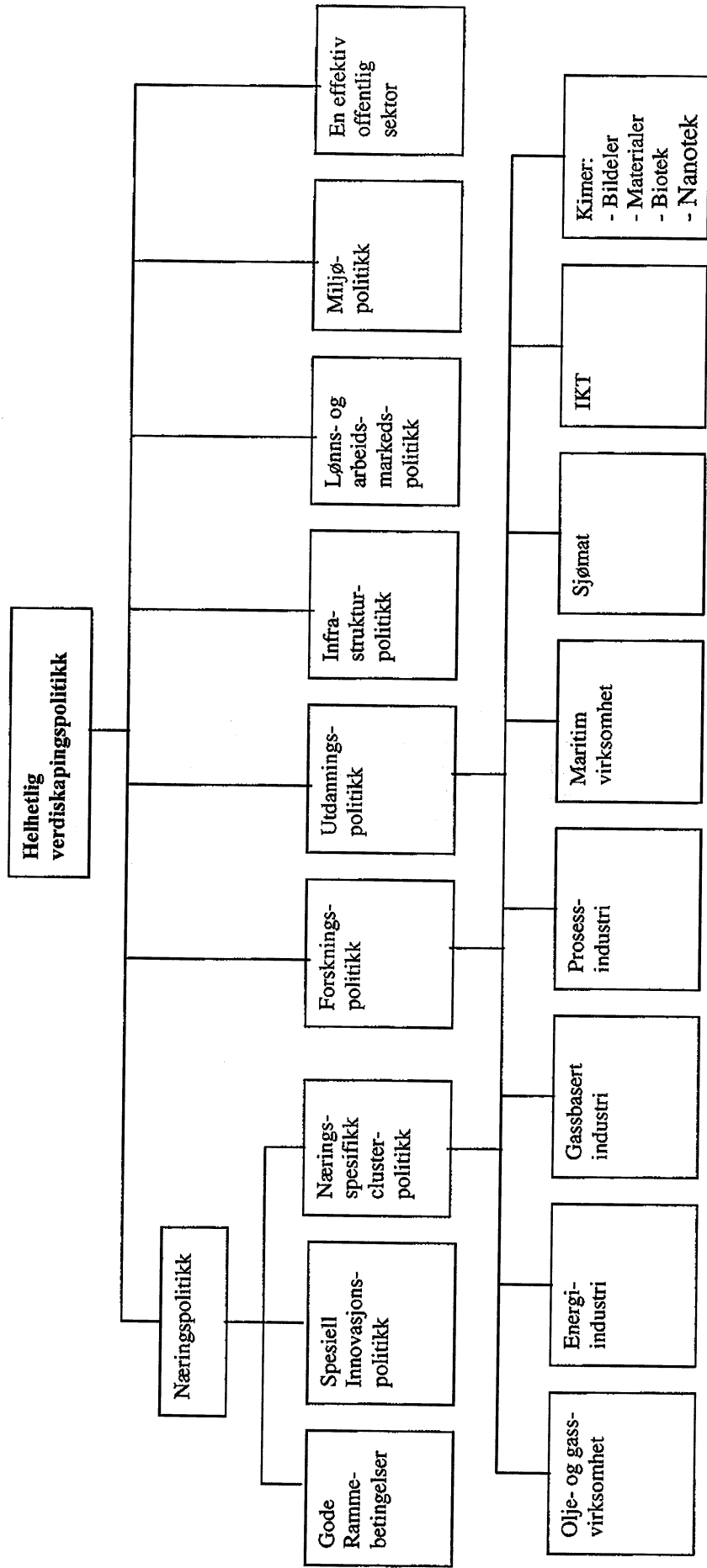
Organisering av virkemiddelapparatet

NIF støtter de forslag til endringer av organiseringen av virkemiddelapparatet som er foreslått.

Med vennlig hilsen
NORSKE SIVILINGENIØRERS FORENING

Kåre Rygg Johnsen
Generalsekretær

Hans Kåre Flø
Avdelingsleder

Foreslått struktur for en helhetlig verdiskapingspolitikk.

Kilde: "En helhetlig og effektiv norsk verdiskapingspolitikk", NIF, 6.1.03